

Speleološka ekspedicija u Laos

ili Prilog poznavanju istraživanja podzemlja Laosa

Igor Jelinić

U bespućima Pacifika postoje male otočne zemlje o kojima znamo vrlo malo ili ništa. U saharском dijelu Afrike postoje čak i one koje su svojom površinom natprosječno velike ali ni o njima ne znamo puno, više što i ne čudi s obzirom na to da se s njihovim imenima i zastavama susrećemo možda tek prilikom otvaranja Olimpijskih igara. No, postoje i one za koje smo svi čuli i o kojima ponešto i znamo, ali je malo tko od nas ikad poželio ići u takve zemlje. Zaista, što može nekoga od nas motivirati da sa zadnjom ušteđevinom ili uz kakav manji kredit ode na jednomjesečno putovanje po Laosu? Odgovor glasi - speleologija! Kada političke promjene u nekoj zemlji otvore mogućnosti kretanja njezinim teritorijem nakon duže izoliranosti, među prvima koji u ta-

kvu zemlju dolaze radi istraživanja njezinih najskrivenijih kutaka svakako su speleolozi. U posljednjem desetljeću prošlog stoljeća sličan se scenarij odvijao i u Albaniji i Mongoliji. Ipak, pravi El Dorado u pogledu speleoloških perspektiva upravo je Laos.

Laos se nalazi u središnjem dijelu indokineskog poluotoka na jugoistoku Azije. Graniči s Kinom i Vijetnamom na sjeveru, s Vijetnamom na istoku, Kambodžom na jugu, Tajlandom na zapadu i Mjanmarom (Burmom) na sjeverozapadu. Za zemlju bogate povijesti, površinom od 236 800 kvadratnih kilometara veliku kao Rumunjska ili gotovo četiri i po puta veću od Hrvatske, neobično je koliko je rijetko spominjemo i koliko malo o njoj znamo. Laos je smješten u krške predjele koji se protežu velikim di-

Budini kipovi u Svetoj špilji uz rijeku Mekong

foto: Igor Jelinić

Ulaz u Svetu špilju uz rijeku Mekong

foto: Igor Jelinić

jelom zemlje, s izuzetkom nizinskih područja uz južnu i jugozapadnu granicu. Planinska područja koja obuhvaćaju devedesetak posto površine zemlje mogu se grubo podijeliti na sjevernu zonu kojom dominiraju gustom šumom obrasli planinski lanci i visoravni u koje se urezuju duboke i uske doline i klanci, te južnu zonu u kojoj su šume rastrkanije po vapnenačkim terasama. Najviši vrh je Phou Bia (2820 m) na sjeveru, dok u južnim predjelima visina ne prelazi 2000 metara.

Veći dio planinskih regija zapadnjaci su u prirodoslovnom smislu otkrili tek devedesetih godina prošlog stoljeća kad se Laos nakon duže izoliranosti otvorio strancima. Otada je na vidjelo izašao veći broj vrlo rijetkih endemičnih vrsta biljaka i životinja. Oko polovine ukupne površine u Laosu još je pod šumom usprkos kontinuiranoj sječi, čime se drastičnom brzinom ugrožava opstanak mnogih vrsta. No, kako je drvo kao sirovina osnovni izvozni artikl na kojem Laos temelji za daljnji razvoj neophodnu izgradnju cesta i ostale infrastrukture, čini se da će se situacija u pogledu ekološke nestabilnosti i dalje pogoršavati. Pretpostavlja se da su brojne vrste sisavaca, ptica i rijetkog bilja u posljed-

njih tri desetljeća nestale s lica Zemlje upravo zbog nekontrolirane sječe laoških šuma. Posljednjih godina taj je proces zahvaljujući modernizaciji ubrzan, pa raste popis vrsta kojima prijeti izumiranje.

Klima je tropska, s temperaturnim varijacijama koje ovise o nadmorskoj visini, a glavne klimatske karakteristike uvjetovane su monsunima. Vlažna ljetna sezona traje od svibnja do listopada, s oko 1780 mm padalina, a suho, hladnije godišnje doba od studenog do veljače. Ostatak godine je topao i vrlo kišan. U Vientianu, glavnom gradu, prosječna temperatura u travnju, najtoplijem i naj-

vlažnijem mjesecu, iznosi 29°C, dok donju granicu postiže u siječnju - oko 22°C.

Nakon otvaranja svojih granica za strance 1993. i Laos je doživio neizbježne promjene koje prate zemlje u bilo kojem obliku tranzicije. Uvoz i izvoz razne robe i, naravno, iznenadno kolanje veće količine kapitala, uzrokovali su promjene koje je teško pratiti a koje su vidljive na svakom koraku. Nagli rast cijena (oko 500% u posljednje tri godine), izgradnja cesta koje omogućuju brži protok raznih roba, povećanje broja motornih vozila (uglavnom motocikala, jer su privatni automobili još uvijek zabranjeni a

Ulaz u špilju Tam Nakham

foto: Igor Jelinić

Speleolozi u špilji Vietkong

foto: Igor Jelinić

strani nemaju pravo ulaza u zemlju) i procvat banana (velebrne kičaste palače okružene prašinom) samo su neki od pokazatelja promjena koje se u zemlji događaju. Iskustva koja se mogu steći prilikom prvih posjeta nedovoljno poznatih zemalja svakako su vrlo korisna u svakom sljedećem odlasku u tu zemlju, ali nipošto nisu i sasvim pouzdana, zbog naglih promjena što se zbivaju u takvim zemljama zbog novonastalog vanjskog utjecaja.

Prema ranije utvrđenom dogovoru, 24. prosinca 2001. okupili su se svi sudionici talijansko-hrvatske speleološke ekspedicije u Laosu. Mjesto okupljanja bio je Bangkok, najpogodnija međunarodna zračna luka za odlazak na konačnu destinaciju. Već 25. prosinca četveročlana ekipa - Giovanni Polletti, Riccardo Pozzo, Ivan Vicenzi i autor ovoga članka - krenuli smo autobusom prema tajlandsko-laoškoj granici. Bez većih administrativnih zastoja ušli smo u Laos, u grad Takek, četvrti po veličini u zemlji, koji leži na lijevoj obali rijeke Mekong. U Takeku smo se susreli sa g. Kamsonom, službenikom turističkog ureda, koji nam je nekoliko tjedana ranije u telefonski potvrdio da su potvrđene i spremne dozvole za

istraživanja koja smo namjeravali poduzeti. Unatoč tome, dočekale su nas dozvole samo za jednotjedna istraživanja, što, s obzirom na obim posla koji smo mislili odraditi nije bilo ni izdaleka dovoljno. Kako je ova ekspedicija za talijanske kolege četvrta u nizu, precizno su isplanirani ciljevi istraživanja. Špiljski sustav Maria Cazzetta, ranijih godina istražen u dužini od oko 6 km i s velikim mogućnostima spajanja s nizom obližnjih ulaza koji zasigurno tvore zajednički sustav, bio je glavni cilj ove ekspedicije. Budući da očekivane dužine istraživanja iznose deset do dvadeset kilometara i vrijeme neophodno za takav posao iznosi dva do tri tjedna, uložili smo sve naše diplomatske sposobnosti ne bismo li ishodili dozvolu za makar dva tjedna. Usprkos obećanju gospodina Kamsona, sljedeće jutro se pojavio drugi, viši službenik i jasno nam dao na znanje da ne možemo dobiti dozvole niti za jedan dan. Netragom su nestale čak i već potpisane dozvole za tjedan dana.

U zemlji u kojoj se korupcija razvila do neslućenih razmjera, slični događaji nisu nikakva rijetkost, ali smo ipak ostali iznenađeni da s g. Kamsonom nismo niti uz najveći trud više uspjeli stupiti u vezu

Kornjačina špilja

foto: Igor Jelinić

jer »g. Kamson nije u uredu, i g. Kamson je iznena-
da otputovao«. Od raznih teorija koje imamo o tome
što se stvarno dogodilo niti u jednu nismo sigurni,
pa stvarne razloge ovakvoj situaciji možemo samo
nagađati.

Usprkos nezahvalnoj situaciji, nismo klonuli du-
hom pa smo sreću okušali u vlastitom aranžmanu
po okolnim špiljama. U Tam Nakham, špilju u koju
ponire čitava rijeka a koju su djelomično istražili tali-
janski speleolozi prije četiri godine, a od Takeka je
udaljena dvadesetak kilometara, ušli smo opremlje-
ni za produženi boravak. Kada smo shvatili da špilja
ima enormne dimenzije pristupili smo topografskom
snimanju. Nakon nekoliko sati i oko 700 metara na-
crtanih kanala dobili smo neočekivane goste. Vojnici
iz obližnje vojarne, koje su o nama obavijestili selja-
ci, prošli su oko 200 metara špilje kroz vodu do pa-
sa, naoružani do zuba, kako bi nam ljubazno dali do

znanja da im se naša aktivnost ne
sviđa i pritom nas zamolili da izi-
đemo i više se ne vraćamo. Budu-
ći da je razgovor bio sveden na
mahanje rukama i nogama, nije
bilo šansi za diplomatska uvjera-
vanja. Iako lokalno stanovništvo
ne osjeća onaj strah prema špi-
ljama kakav se često, pa i kod nas
susreće i da pozna svoje špilje,
nije im baš jasno što neki bradati
bijelci žele raditi unutra. S obzirom
na argumente koje su vojnici dr-
žali u rukama, nismo se ni trudili
previše objašnjavati.

Pomalo obeshrabreni nemo-
gućnošću istraživanja u speleo-
loški perspektivnoj okolini Takeka,
odlučili smo otputovati na drugu
stranu zemlje, u blizinu vijetnam-
ske granice, kraj grada Laxaoa.
Tamo smo pokušali doprijeti kroz
drugi ulaz na drugu stranu velikog
sifona špilje Vietkong koja je u
dužini od 4 km istražena prije tri
godine. Kanal koji vodi prema si-
fonu bio je, na žalost, zapunjen
blatom i neprohodan, ali smo is-
tražili i topografski snimili oko 1,5
km špilje koju smo, konačno, jedi-
nim uskim kanalom spojili sa špi-
ljom Vietkong i tako dobili sustav
od 5,5 kilometara sa čak trinaest
ulaza. U blizini smo istražili i Kor-
njačinu špilju (ime je dobila po
crtežu kornjače na ulazu) u dužini
od 230 metara, s drvenim ljestvi-

cama na petmetarskom skoku stotinjak metara od
ulaza.

Rezimirajući učinjeno, svjesni smo da cilj nije
posve ostvaren ali i da u zemlji u kojoj je stanovni-
štvo bijelcima nije skloni a korupcija caruje, takvo
što iz godine u godinu postaje sve teže izvedivo bez
oveće količine novca koji otvara sva vrata. Prema
tome, zadovoljni smo postignutim. Oko tri kilometra
novoistraženih i topografiranih kanala rezultat je ka-
kav nisu postigle mnoge ekspedicije koje su se sma-
trale uspješnima.

Laos je zemlja s mnogo speleoloških potenci-
jala, ali svi budući istraživači trebaju imati u vidu
drastičan rast cijena i sve pohlepniju birokraciju.
I dok u nekim zemljama lokalni »šerifi« ne priznaju
olako dozvole dobivene u uredima metropola, u
Laosu je važno posjedovati dozvolu koja na sebi
ima žig s državnim grbom i - problemi su riješeni.

Gledano u cjelini, lokalno stanovništvo je, usprkos određenom nepovjerenju prema bijelcima, ljubazno i prijateljski raspoloženo, što je važan detalj koji ohrabruje planiranje budućih posjeta i istraživanja.

OPIUMSKI »ZLATNI TROKUT«

Uživanje opiuma i njegovih derivata u jugozapadnoj Aziji ima višestoljetnu tradiciju. Uzgoj opiumskog maka, njegova obrada i trgovina opojnim drogama nikada nisu bili unosniji no danas, usprkos zakonskim zabranama i mnogim drugim oblicima borbe protiv tih djelatnosti. Takozvani Zlatni trokut termin je koji označava tradicionalno središte uzgoja maka i proizvodnje opiuma. Zemlje koje »zatvaraju trokut« su Myanmar (Burma), Laos i Tajland. Iako danas gotovo 70% svjetske proizvodnje heroína, koji je najpoznatiji i najrašireniji derivat opiuma, otpada na Afganistan, nije zanemariv ni doprinos indokineskih zemalja. Myanmar još uvijek ima udio od oko 20% svjetske proizvodnje, ali i u sjevernolaoškim pokrajinama je proizvodnja opiuma i heroína značajan izvor zarade. Doduše, prije dvadesetak je godina proizvodnja u Zlatnom trokutu obuhvaćala gotovo 90% svjetske proizvodnje, no dolaskom Talibana na vlast u Afganistanu stvari se bitno mijenjaju. Talibanske su vlasti svoj financijski opstanak temeljile gotovo isključivo na trgovini heroinom, potičući seljake širom zemlje na uzgoj opiumskog maka i trujući »truli nevjernički Zapad«, što su smatrali i oblikom borbe protiv omražene zapadne kulture. Istovremeno su se događale promjene i u Tajlandu, čije

Predah u špilji Vietkong

foto: Igor Jelinić

vlasti su se borile protiv uzgoja maka na jedini mogući djelotvorni način: seljacima koji do tada nisu imali velik izbor mogućnosti, ponuđene su druge poljoprivredne kulture za uzgoj, što nije bio nipošto jednostavan ni kratak proces, ali kako se čini, polučio je dobre rezultate. U siromašnijem Laosu taj se sustav, uz još nedefinirane rezultate, tek počeo primjenjivati pod pritiskom stranih partnera na laoške vlasti. U Myanmaru, kao i u Kolumbiji, u kojoj su bosovi narkokartela posljednjih godina uvidjeli prednosti uzgoja maka i heroína pred tradicionalnom kokom i kokainom stvari, na žalost, stvari teku drugačije. Kolumbijski narkokarteli i burmanski tvrdi režim, koji svoj opstanak na vlasti temelje na novcu dobivenim trgovinom heroinom, za sada, čini se, i ne pomišljaju na smanjenje proizvodnje, a vrlo siromašni seljaci u obim zemljama nemaju nikakvu mogućnost izbora.

LAOS

Situated in the middle of the Indochinese peninsula Laos has been open for foreigners for ten years. There are many speleologists among few tourists who regularly visit Laos what is not surprising at all, since the area provides a great hidrological and speleological potential. Many aspects of laotian life are rapidly changing as is frequently the case with newly opened societies. The author relates to some Croatian and Italian speleologists unusual experiences acquired during these last few years.